

REGISTRATIE EN MONITORING VAN KINDERMISHANDELINGSZAKEN IN DE JUSTITIEKETEN. EEN KWALITATIEVE STUDIE NAAR BELEID EN SYSTEMEN IN HET BUITENLAND

NEDERLANDSTALIGE SAMENVATTING

Kindermishandeling is een ernstig en complex maatschappelijk probleem dat een negatieve impact heeft op de veiligheid en de gezondheid van slachtoffers. Antwoord bieden op deze problematiek vereist onder andere een goede, dit wil zeggen inzichtelijke, transparante en op inzichten van wetenschappelijk onderzoek gebaseerde, registratie en monitoring van kindermishandelingszaken, waarbij aandacht is voor de integratie van data uit verschillende sectoren (bv. justitie, sociale sector/welzijn, gezondheid) en opvolging van zaken doorheen de tijd. Goede registratie en monitoring laat beleidsmakers toe om aan de hand van prevalentie- en incidentiestudies de omvang van het probleem in de bevolking in kaart te brengen en helpt om interventies en preventieve acties te ontwikkelen, implementeren en evalueren. Om die reden promoot de Wereldgezondheidsorganisatie (2016) de laatste jaren sterk het opzetten van zogenaamde ‘surveillance’ systemen voor kindermishandelingszaken en spoort zij overheden aan om hier werk van te maken. In Nederland verlopen de registratie en monitoring van kindermishandelingszaken niet altijd even goed. Met name in de justitieketen werden in een recente studie door ten Boom en Zebregs (2017) problemen gesignaleerd. Er wordt niet duidelijk vastgelegd of in een zaak sprake is van kindermishandeling en er is weinig landelijk zicht op de instroom, doorstroom en uitval van zaken, noch op de ontwikkeling daarvan door de tijd. Verder zijn cijfers niet altijd eenduidig te interpreteren, onder andere omdat verschillende teleenheden (bv. case vs. verdachte) door elkaar worden gebruikt en niet altijd duidelijk is of een zaak aansluit bij de wettelijke definities van kindermishandeling en huiselijk geweld.

Het doel van dit onderzoek was om registratie- en monitoringssystemen voor kindermishandelingszaken te bestuderen in het buitenland, in eerste instantie binnen de justitieketen maar ook binnen de sociale sector (kinderbescherming, welzijn). Het onderzoek was verkennend van aard en beoogde antwoord te geven op volgende vragen:

1. Welke voorbeelden zijn er van registratie- en monitoringssystemen van kindermishandelingszaken in het buitenland, in de justitieketen (politie, openbaar ministerie, strafrecht) en in de sociale sector (welzijn)?
2. Wat zijn de globale kenmerken van deze systemen?
3. Wat is de achterliggende rationale van deze systemen en hoe up to date zijn ze?
4. Welke definities en omschrijvingen van kindermishandeling worden gehanteerd in deze systemen? Incluseren ze ook huiselijk geweld of wordt dit in de justitieketen separaat geregistreerd en gemonitord?
5. Zijn er op basis van deze systemen cijfers voorhanden omtrent het aantal zaken van kindermishandeling?
6. Hoe kindgericht zijn deze systemen?
7. Hoe toegankelijk en ‘open’ zijn deze systemen voor onderzoekers en in welke mate zijn ze al meegenomen in onderzoek?
8. Welke systemen zijn mogelijk een interessant voorbeeld voor Nederland en kunnen in een vervolgstudie worden meegenomen?

In totaal werden de systemen van dertien landen bestudeerd: België (regio Vlaanderen), Canada, Denemarken, Duitsland, Engeland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Noorwegen, Verenigde Staten, Zweden en Zwitserland. Dit gebeurde aan de hand van een literatuurstudie (gepubliceerde literatuur in wetenschappelijke tijdschriften, grijze literatuur, waaronder beleidsnota’s, wetteksten, enz.) en een online survey, uitgezet in ons internationale netwerk. De respons op deze survey was evenwel beperkt en kon omwille van de korte tijd die voor het project stond niet verder worden uitgebreid. We baseerden onze resultaten dus voornamelijk op de literatuurstudie.

In het eerste deel van de resultatensectie geven we een algemene, vergelijkende beschrijving van het beleid inzake de aanpak van meldingen van kindermishandeling in de verschillende landen uit onze steekproef, dit zowel binnen justitie als de sociale sector. We vonden een aantal gelijkenissen tussen landen/regio's inzake uitgangspunten en rationale van systemen van kinderbescherming, maar ook verschillen, onder andere met betrekking tot de oriëntatie van systemen ('child protection' vs. 'family-centred' systemen) en wettelijke definities van kindermishandeling.

In het tweede deel van de resultatensectie beschrijven we hoe de registratie en monitoring van kindermishandelingszaken in de verschillende landen/regio's uit onze steekproef verloopt. We stellen vast dat zowel in de justitieketen als de sociale sector systemen onvoldoende longitudinaal perspectief hebben, cases maar weinig worden opgevolgd doorheen de tijd en er weinig mogelijkheid tot monitoring is. In de sociale sector zijn systemen vaak niet landelijk uniform en worden in eenzelfde land/regio verschillende systemen gebruikt. Verder zijn systemen weinig integratief, binnen een sector noch over sectoren heen. Canada, Ierland en de Verenigde Staten zijn uitzonderingen. Vooral Ierland lijkt een systeem te hebben dat althans in theorie de mogelijkheid biedt tot integratie van registraties van kindermishandeling tussen justitie en de sociale sector. Vervolgens bespreken we meer in detail een aantal systemen uit de justitiële (i.h.b. politieregistraties) en de sociale sector (hier focussen we op integratieve systemen binnen de sector). We geven aan wat er precies wordt geregistreerd, hoe de opvolging eruitziet, en, waar mogelijk, wat sterktes en zwakke punten van de systemen zijn.

Tot slot presenteren we twee interessante, recente internationale initiatieven voor de ontwikkeling van registratie- en monitoringssystemen, conform de uitgangspunten van de Wereldgezondheidsorganisatie hieromtrent: de *'Working Group on National Child Maltreatment Data Collection'* en de *'Child Abuse & Neglect via Minimum Data Set'*. Het betreft initiatieven waarbij onderzoekers en beleidsmensen intensief samenwerken om het tekort aan integratieve registratie- en monitoringssystemen in hun land te helpen ongedaan maken.

We besloten uit deze verkennende studie dat in de meeste landen de registratie en monitoring van kindermishandelingszaken vrij gefragmenteerd verloopt, dit zowel binnen justitie als de sociale sector. Dit verhindert een goede doorstroom van informatie en maakt het moeilijk om een overzicht te krijgen van de prevalentie en incidentie van kindermishandeling en om trajecten van cases te traceren. Enkele landen hebben op papier veelbelovende systemen ontwikkeld, maar alleen in Ierland is er een systeem dat expliciet beoogt een integratie tussen verschillende partners binnen eenzelfde sector te maken, alsook een integratie van registratiegegevens inzake kindermishandelingszaken over sectoren heen.

Literatuur

- Ten Boom, A. & Zebregs, S. (2017). *Registratie kindermishandelingszaken in de justitieketen*. Den Haag, Nederland: WODC.
- World Health Organization (2016). *Measuring and monitoring national prevalence of child maltreatment: A practical handbook*. Copenhagen: World Health Organization, Regional Office for Europe.